

Svar på interpellation (2017:15) av Joakim Larsson (M) om kvalitet i stadsbyggandet

1. På vilket sätt anser ansvarigt borgarråd att Stockholms stad ska byggas för framtiden?
2. Anser ansvarigt borgarråd att punkthus är en generellt god och ansvarsfull strategi för att utveckla Stockholm?
3. Hur ser ansvarigt borgarråd på den återgång till miljonprogramsplanering som nu tenderar att råda i Stockholm?
4. Hur ser ansvarigt borgarråd på resultatet av den miljonprogramplanering som skedde 1965-74?
5. Vad innebär urbana och stadsmässiga kvaliteter för ansvarigt borgarråd?
6. Vad innebär arkitektonisk kvalitet för ansvarigt borgarråd?
7. Hur arbetar den socialdemokratiskt ledda majoriteten med att säkerställa sådana urbana kvaliteter i områdesprogram och detaljplaner?
8. Vilka för- och/eller nackdelar ser ansvarigt borgarråd med halvöppna kvarter jämfört med slutna kvarter?
9. Anser ansvarigt borgarråd att nybyggnation av karaktären klassisk arkitektur kan vara lämplig idag och i framtiden? Om ja, var skulle sådan byggnation passa i staden?
10. I vilken omfattning anser ansvarigt borgarråd att stadens politiker ska ha synpunkter på nya byggnaders gestaltning?

1. Stockholm är mitt uppe i en kraftig expansionsfas. Fullt jämförbar med utbyggnaden av malmarna vid sekelskiftet, 1930-talets spårvagnsstäder och efterkrigstidens tunnelbanestäder. Medan dessa skedde på icke-exploaterad mark sker dagens expansion inom en befintlig struktur. Det kräver en särskild medvetenhet och varsamhet.

Dagens kraftiga expansion är en stor möjlighet att bygga för framtiden genom att tillföra stadsqualiteter och överbrygga barriärer i staden. Koppla samman stadsdelar som idag är avskilda, skapa nya inbjudande parker och offentliga platser. Skapa mer livaktiga centrum, fler arbetsplatser och fler lokaler för möten och kultur i hela staden. Görs det fel kan det innebära att vi bygger bort uppskattade kvalitéer.

Stockholm ska byggas för framtiden som en tät stad där det självklara valet ska vara gång, cykel och kollektivtrafik. När vi bygger staden ska vi tillföra nya kvaliteter så som bättre offentliga platser, nya verksamhetslokaler, utvecklade grönområden, nya lokaler och platser för sport och kultur. Detta ska ske med respekt och med utgångspunkt i de värden som finns i våra stadsdelar. När vi förtätar våra stadsdelar från 50-

60-, 70- och 80-talet ska det ta sin utgångspunkt i de kvaliteter som många gånger finns där. För att ta några exempel: i Skärholmen är Skärholmens torg en av Stockholms mest intensiva offentliga platser, i Rågsved finns parkstråket Rågdammen som redan idag används mycket och kan användas ännu mer.

2. Punkthus har sin plats i stadsbyggandet. Det skapar goda boendemiljöer och är också möjliga att placera på platser som, på grund av sin topografi eller på grund av t.ex. stora ekologiska värden, passar dåligt för annan typ av bebyggelse. Punkthus kan också fungera utmärkt för att skapa stadsmässiga miljöer, det beror helt på placering och hur relationen till gatan hanteras. De höga hus som borgarrådet Larsson bland annat efterfrågar i Loudden är ju också ett typiskt punkthus, så uppenbart tycker även borgarrådet Larsson att de har sin plats i staden.

3. Om med denna fråga menar att vi skulle bygga många punkthus i staden kan det väl vara värt för honom att titta på en karta över de stadsdelar som är byggda under miljonprogramsåren. Dessa saknar i allt väsentligt punkthus. Punkthus är snarare en typologi vanlig i de stadsdelar som byggdes på 1940- och 50-talet i form av hus i park. Den mycket populära stadsdelen Gärdet innehåller många punkthus. Det är faktiskt svårt att förstå frågan. Miljonprogramsåren präglas av en starkt driven trafikseparering i kombination med ett långt drivet industriellt byggande som bland annat begränsade variationen i fasadutformning och placering av husen. Vi har idag ett helt annat sätt att planera staden med andra planformer, ett integrerat trafiksystem och stor variation i utformning av den nya bebyggelsen. Dessutom skulle jag säga att vi lägger betydligt större omtanke om den offentliga miljön. Om frågan avser vilka typologier som används så byggs idag få skivhus som nog får betraktas som miljonprogrammets mest arketytiska hustyp, även om radhus, villor och lägre lameller var lika vanliga.

4. Miljonprogramsårens planering och stadsbyggande innehåller definitivt problem: den hårt genomförda trafiksepareringen med bilen i fokus liksom den hårt drivna industrialiseringen av stadsbyggandet skapar problem i den offentliga miljön. Stora parkeringsplatser, avskurna stadsdelar omkring gärdade av trafikleder liksom de, ibland allt för torftiga och ofta allt för dåligt underhållna, offentliga miljöerna, skapar otrygghet i det offentliga rummet. Även den sneda fördelningen av lägenhetsstorlekar med fokus på treor skapar problem. Samtidigt är husen gediget byggda och stommar utformning innebär en flexibilitet över tid som kan utnyttjas än mer. Miljonprogrammet innebar också att Sverige löste bostadsbristen och skapade den högsta boendestandarden i världen. Stockholms förorter är de facto inte Paris, de har en helt annan karaktär och kvalitet. Många av dess invånare älskar sina områden. Problemen med segregationen ligger inte nödvändigtvis i husens inre placering utan snarare i att dessa områden geografiskt är avskiljda från resten av staden - ett stadsbyggnadsideal vi inte har idag - och som behöver fler kopplingar till omkringliggande stadsdelar.

5. Den tydligaste och viktigaste urbana kvaliteten är närheten till andra människor. Täthet är den avgörande skillnaden mellan städer och andra typer av mänskliga boendeformer. Tätheten utgör också grunden för det som människor uppskattar med att bo i en stad: tillgången till ett brett serviceutbud, en stor arbetsmarknaden och en stor möjlighet till möten med andra människor. Därför är den avgörande urbana kvaliteten tillgänglighet. Alltså vilka typer av service, arbetsplatser och människor man har tillgång till i sitt närområde och, genom transporter, i ett breddat närområde. Därför är ett avgörande mål för stadsplaneringen att öka denna tillgänglighet, bland annat genom fler kopplingar och fler människor i staden. Ett viktigt resultat av de analyser som den sociala hållbarhetskommisionen gjort är att det är just avsaknaden av kopplingar till omkringliggande stadslandskap som också kännetecknar de platser i Stockholm som är socialt utsatta.

Alltså är urbana och stadsmässiga kvaliteter att ha god tillgång till butiker, skolor, förskolor, arbetsplatser, kvalitativa parker, kultur, idrott osv. i sitt närområde och målet med stadsplaneringen måste genom förtätningar stärka tillgången till dessa kvaliteter.

6. I grunden handlar arkitektur om problemlösning där funktion, mänskliga upplevelseaspekter och teknik är parametrar. De av staden utvecklade Stockholmshusen är ett exempel på hur man kan jobba med arkitektur för att skapa bostäder till rimligare kostnader som håller en hög kvalitet. God arkitektur kan inte bara handla om att rita det vackraste enskilda projektet. Utgångspunkten för Stockholms utveckling är att god arkitektur är när byggnaderna fungerar i ett sammanhang och där varje projekt bidrar till stadsmiljön i sin helhet.

7. Syftet med stadsbyggnadsprocessen är att göra avvägningar mellan olika intressen och säkra kvalitén i det som byggs. Den socialdemokratiska majoriteten har genomfört fler förändringar i processen för att öka takten i bostadsbyggandet och stärka kvalitén och helhetstänkandet. För att ta några exempel har vi tagit fram en ny markanvisningspolicy och det nya så kallade jämförelseförfarandet där byggherrar tilldelas markanvisningar baserat på konkurrens mot av staden uppställda kvalitetsvillkor, t.ex. med avseende på arkitektonisk kvalitet eller social hållbarhet. Detta förfarande används bland annat i projektet Fokus Skärholmen. I Fokus Skärholmen testas nya planeringsmetoder där staden bland annat går före och tar fram detaljplaner och markanvisar i ett senare skede. Detta för att öka kvalitén, takten och möjliggöra för en större mångfald hos de aktörer som får markanvisningar. Genom stadens markinnehav kan vi i markanvisningsavtal säkra de kvalitéer staden efterfrågar. Detta förfarande går nu staden vidare med i Fokus Hagsätra-Rågsved. Stadsbyggnadskontoret bedriver en aktiv områdesplanering för att tidigt identifiera behov i den fysiska miljön och som en del av detta tar staden fram en modell för socialt värdeskapande analys. Utgångspunkten

är att det i tidiga skeden tydligt ska framgå vilka urbana värden som behöver tillföras och vilka värden som tillförs i projekten. Stadsbyggnadskontoret arbetar också aktivt med att stärka kopplingen mellan planskede och bygglovsskede för att öka kompetensen i hela processen och säkra att slutresultatet blir det efterfrågade.

8. Det beror på vad som avses med halvöppna kvarter, om vi för enkelhetens skull använder Norra Djurgårdsstadens typologi som exempel är tydliga fördelar att det är lättare att få bra ljusförhållanden i bebyggelsen. Det kan även finnas byggnadstekniska fördelar liksom att bebyggelsens olika kvarter kan utformas med tydlig arkitektonisk identitet. På platser med en svår topografi kan det vara nödvändigt att frångå slutna kvarter för att ens möjliggöra en bebyggelse.

9. Det beror på vad borgarrådet Larsson menar med klassisk arkitektur, om han menar 1800-tals klassicism eller bara kopior av äldre tiders arkitektur skulle jag säga att det är mycket tveksamt om det finns någon plats i Stockholm där en sådan byggnation skulle ”passa”. Arkitektur inspirerad av omgivande äldre arkitektur kan vara ett utmärkt sätt att förtäta i befintliga miljöer. Att skapa rena pastischer skulle dock innebära att staden gick ifrån traditionen att lägga till nya årsringar, det anser jag vore ett misstag. En stad tjänar på att vara historiskt avläsbar, det skapar intressantare och mer levande stadsmiljöer. Att inspireras av klassisk arkitektur ser jag dock inte som något problem, men heller inget stadens politiker behöver diktera. På platser där detta passar kan så ske, men i grunden bör arkitekturen sträva efter att forma en årsring i staden som speglar vår tid.

10. Stadens viktigaste verktyg för att reglera den bebyggda miljön är detaljplanen. Det är möjligt att införa detaljerade utformningsbestämmelser i en detaljplan, men det är sällan särskilt önskvärt. Stadens politiker ska självklart ha synpunkter på hur stadens ska utvecklas, men den politiska stadsbyggnadsprocessen är främst till för att göra nödvändiga avvägningar mellan olika intressen, inte att besluta om fasadmaterial på ett nybyggt hus.

Stockholm den 9 januari 2018

Jan Valeskog